

מחשבה או תוצאה?

הרב יוסף צבי רימון

מנחות סד.

דאיתמר: שמע שטבע תינוק בים,
ופרש מצודה להעלות דגים והעלה
דגים – חייב, להעלות דגים והעלה
דגים ותינוק – רבא אמר: חייב, ורבה
אמר: פטור, ועד כאן רבה לא קא פטר,
אלא כיון דשמע, אמרי' נמי דעתיה
אתינוק, אבל לא שמע לא.

מסקנת הדרך
הראשונה בסוגיה:

אם היתה מחשבה
רעה בלבד (לא שמע
שהתינוק טבע) –
למרות שהתוצאה
טובה (העלה תינוק)
- חייב לכו"ע.

מח' רבא ורבה היא
כאשר שמע שטבע
תינוק, וממילא יש לו
(לפחות במודעות)
ידיעה שפעולתו
עשויה לעזור גם
לתינוק.

ואיכא דאמרי, א"ל: היינו פלוגתייהו
דרבה ורבא; דאיתמר: (לא) שמע
שטבע תינוק בים, ופרש מצודה
להעלות דגים והעלה דגים – חייב,
להעלות דגים והעלה תינוק ודגים –
רבה אמר: פטור, ורבא אמר: חייב;
רבה אמר פטור, זיל בתר מעשיו;
ורבא אמר חייב, זיל בתר מחשבתו.

לפי הדרך השנייה
בסוגיה:

האדם חשב רק לרעה
(לא שמע שטבע תינוק),
אלא שהתוצאה טובה
(העלה תינוק ודגים):

**רבה: פטור, כיוון
שהתוצאה קובעת**
("זיל בתר מעשיו").

**רבא: חייב, כיוון
שהמחשבה קובעת.**

רמב"ם (שבת פ"ב
הט"ז): הלכה **כרבה**
(משמע, שהתוצאה
קובעת).

ב"ק טז:

"דרש רבא, מאי דכתיב: (ירמיהו יח)
יהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה
בהם? אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך
הוא: רבוננו של עולם, אפילו בשעה
שעושין צדקה, הכשילם בבני אדם
שאינן מהוגנים, כדי שלא יקבלו עליהן
שכר".

ירמיהו מתפלל
שבני ענתות לא
יקיימו מצוות
צדקה, כי
העניים לא יהיו
באמת עניים.

**משמע,
שהתוצאה
קובעת.**

תואם את
ההלכה
ברמב"ם, אבל
לא תואם את
רבא.

קידושין פא:

רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עידן דהוה נפל לאפיה, הוה אמר:
הרחמן יצילנו מיצר הרע. יומא חד שמעתינהו דביתהו, אמרה: מכדי
הא כמה שני דפריש ליה מינאי, מאי טעמא קאמר הכי? יומא חדא
הוה קא גרים בגינתיה, קשטה נפשה חלפה ותנייה קמיה. אמר לה:
מאן את? אמרה: אנא חרותא דהדרי מיומא, תבעה, אמרה ליה: אייתי
ניהליה להך רומנא דריש צוציתא, שוור אזל אתייה ניהלה. כי אתא
לביתיה, הוה קא שגרא דביתהו תנורא, סליק וקא יתיב בגויה. אמרה
ליה: מאי האי? אמר לה: הכי והכי הוה מעשה, אמרה ליה: אנא הואי.
לא אשגח בה, עד דיהבה ליה סימני, אמר לה: אנא מיהא לאיסורא
איכווני. כל ימיו של אותו צדיק היה מתענה, עד שמת באותה מיתה.

דתניא: אישה הפרם וה' יסלח לה –
במה הכתוב מדבר? באשה שנדרה
בנזיר ושמע בעלה והפר לה, והיא לא
ידעה שהפר לה בעלה, והיתה שותה
יין ומטמאה למתים. רבי עקיבא כי
הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי, אמר:
ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר
ועלה בידו בשר טלה, אמרה תורה:
צריכה כפרה וסליחה, מי שנתכוין
לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר
חזיר – על אחת כמה וכמה!

קידושין לב.

וכי הא דרבה בר רב הונא, דרב הונא
קרע שיראי באנפי רבה בריה, אמר:
איזול איחזי אי רתח אי לא רתח.
ודלמא רתח, וקעבר אלפני עור לא
תתן מכשול! דמחיל ליה ליקריה. והא
קעבר משום בל תשחית! דעבד ליה
בפומבייני. ודילמא משום הכי לא
רתח! דעבד ליה בשעת ריתחיה.

קידושין מ.

מחשבה טובה מצרפה למעשה, שנאמר: +מלאכי ג+ אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו, מאי ולחושבי שמו? אמר רב אסי: אפילו חשב אדם לעשות מצוה, ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשה. מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, שנאמר: +תהלים סו+ און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה', ואלא מה אני מקים +ירמיהו ו+ הנני מביא אל העם הזה רעה פרי מחשבותם? מחשבה שעושה פרי – הקב"ה מצרפה למעשה, מחשבה שאין בה פרי – אין הקב"ה מצרפה למעשה. ואלא הא דכתיב: +יחזקאל יד+ למען תפוש את [בית] ישראל בלבם! אמר רב אחא בר יעקב: ההוא בעבודת כוכבים הוא דכתיב, דאמר מר: חמורה עבודת כוכבים, שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה. עולא אמר: כדרב הונא, דאמר רב הונא: כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה – הותרה לו. הותרה לו סלקא דעתך? אלא נעשית לו כהיתר.